

Юліан Редько *

НЕЗАБУТНІ ЗУСТРІЧІ**

На сьогоднішній день небагато залишилося у Львові людей, які особисто бачили нашого Митрополита Кир Андрея Шептицького та розмовляли з Ним. Одним із таких є автор цього спогаду.

* * *

У 1931 році я одержав посаду вчителя в гімназії при Греко-Католицькій Малій Семінарії у Львові. Це була зовсім нова школа, покликана до життя Митрополитом у час так званої «пацифікації» — бруталного погрому українського національного життя в Галичині. Тоді зруйновано сотні українських економічних та освітніх установ, скалічено або позбавлено життя багатьох громадських діячів. Окупантська влада бачила небезпеку для себе і в тому, що в українських школах виростає нове покоління українських інтелігентів. Сотки молоді запроторено в тюрми, а цілий ряд шкіл Товариства «Рідна школа» закрито. Значна частина молоді опинилася поза школою: хто хоч на кілька днів був заарештований, не мав права продовжувати навчання в будь-якій гімназії.

У той тривожний час із допомогою молоді прийшов Митрополит Шептицький, відкриваючи на основі конкордату з Апостольським Престолом приватну гімназію при Малій Семінарії у Львові.

Тут у 1930 році знайшли притулок біля двохсот учнів старших класів, вигнаних із різних як приватних, так і державних гімназій. А вже з вересня 1931 року Митрополит дозволив відкрити також перший клас нової католицької гімназії, в якому я став класним керівником і вчителем польської мови.

12 грудня 1932 року в надвечір'я святого Андрея вся школа, тобто два нижчі класи і всі старші учні, недавні жертви «пацифікації», під проводом директора о. Миколи Хмельовського, колишнього

© Редько Ю., 2015

* **Редько Юліан** (1905–1993) — відомий український мовознавець, дослідник української антропонімії, педагог, публіцист. — (Прим. ред.).

** Вперше спогад був надрукований у самвидавному часопису «Віра батьків»: видання українців Вселенської церкви (Львів, 1990, 29 лип.), ред. — Теодозій Старак.

директора зліквідованої владою гімназії «Рідної школи» в Золочеві, прийшли привітати свого великого Добродія з днем Його іменин.

У цей день я вперше побачив нашого Патріарха зблизька. Він сидів на фотелі-візку і справляв враження людини дуже втомленої і немічної. Не дивно: вже від 12 години перед Ним одна за одною проходили делегації від різних українських установ і організацій, складаючи Йому свій поклін і слова пошани. Старенький Митрополит мусив вислуховувати усі ці, без сумніву щирі, вітання і відповідати на них. Ми прийшли вже надвечір і, само собою зрозуміло, Митрополит був уже дуже стомлений.

Від учнів і професорів гімназії при Малій Семінарії Митрополита привітав отець Микола Хмельовський. Не був оратором, але говорив щиро, від душі. Дякував від учнів що тут знайшли змогу вчитися, і від учителів, переважно досі безробітних, які мають змогу працювати... З гарною промовою виступив один із старших учнів, а маленький першокласник продекламував вірш на пошану Митрополита.

— Чи є у вас ще більше таких маленьких? — запитав Кир Андрей.

— Є! — відповів за всіх директор. — Вийдіть, усі малі, вперед!

З-поза плечей старших вийшли учні першого і другого класів. Малий декламатор підійшов ближче й поцілував руку Митрополита. За ним підходили до Його руки всі інші.

Митрополит почав промову і враз весь перемінився. Не видно було й сліду перевтоми. Ми побачили людину, повну енергії й натхнення. Мудрими словами заохочував Він до науки і праці, а говорив так сердечно, мов батько до рідних дітей. Наш хор під керівництвом славетного Дмитра Котка відспівав «Многая літа» на честь Достойного Іменинника.

З того часу щороку в навечір'я св. Андрея Мала Семінарія вітала свого Добродія. Кожна така зустріч залишала глибокий слід у пам'яті й серцях.

У 1935 році Митрополитові Шептицькому виповнилося 70. Кир Андрей запросив на свій ювілей кілька сотень представників різних громадських установ, послів до сойму й сенату, працівників культури й освіти. Були запрошені й ми, вчителі гімназії при Малій Семінарії. Засіли за столами в просторих кімнатах митрополичого палацу. Промовам і тостам не було кінця. Панував піднесений, радісний і урочистий настрій, відчувалося, якою дорогою для всіх є особа Достойного Ювілята.

Наступна моя зустріч із Митрополитом була зовсім несподіваною. Йшов 1937 рік. Молодь українських шкіл Львова відзначала роковини історичних подій; 900 років тому, в 1037 році, Ярослав Мудрий віддав свою столицю і народ свій під покров Пресвятої Богородиці. Молодь і її батьки, кілька тисяч людей, зібралися на це свято на подвір'ї перед храмом святого Юра. Мені випала велика честь виступити з вступною промовою. У половині мого виступу зірвалася буря оплесків. Мене це дуже здивувало. Я ж нічого такого не сказав, щоб мені аплодувати. Але тут я побачив, що всі зібрані дивляться не на мене, а направо і вгору. Я поглянув так само, і все стало зрозуміло: на балконі з'явився хворий Митрополит Андрей! Довго тривала спонтанна овація, і я лише за декілька хвилин зміг продовжити свою промову.

Цього ж року Кир Андрей запросив мене до себе. Запитав, чи не взяв би я на помешкання двох синів покійного Олекси Новаківського. Митрополит, як рідний батько, піклувався ними, круглими сиротами. Я не міг відмовити, тим більше, що Митрополит запропонував мені досить значну винагороду. Хлопці були учнями гімназії: старший у сьомому, молодший у шостому класі. Я вже раз бачив їх: кілька років тому їх обох вів за руки, ще зовсім малих, покійний великий маестро. Після його смерті ними став опікуватися Митрополит, який раніше був постійним меценатом їхнього батька.

Хлопці вчилися добре. Ярослав став згодом визначним архітектором, молодший, Ждан, — лікарем.

Востаннє я бачив Митрополита Андрея 3-го листопада 1944 року. Лежав на високому катафалку посеред храму святого Юра в архиерейських ризах і в мітрі. Був тут весь український Львів, а також дуже багато селян із довколишніх сіл. Уся Галичина прийшла провести в останню путь свого найдорожчого Батька. Багато людей плакало. Похорон відправляли єпископ Йосиф Сліпий, наслідник на митрополичому престолі, і Йосафат Коциловський, єпископ перемиський. У похороні взяли участь митрополити інших конфесій — польський і вірменський. Десятки тисяч народу вирушили з церкви в жалібний похід. Митрополит Андрей Шептицький востаннє прощався зі своїм містом. Похід спустився вниз вулицею Міцкевича, перейшов побіля споруди університету, колишнього Галицького Сейму, в засіданнях якого Покійний брав участь, а потім паралельною вулицею знову уверх до собору святого Юра, де й спочив навіки.